

Jan Grabowski, Dariusz Libionka

Meldunki Obwodu „Praga” Policji Polskiej o zatrzymaniach Żydów w Warszawie w okresie maj–lipiec 1943 r.

Oryginalna dokumentacja Policji Polskiej Generalnego Gubernatorstwa (PP) świadcząca o udziale tej formacji w prześladowaniach Żydów nie jest łatwa do odnalezienia. Wynika to z faktu, że w znakomitej większości materiały te zostały zniszczone, a reszta uległa rozproszeniu po różnych zespołach archiwalnych. Stosunkowo korzystna jest sytuacja w odniesieniu do Warszawy, gdzie zachowało się dużo śladów tej działalności. Wiele przedsięwzięć policjantów granatowych, a także odpisów oryginalnych dokumentów zostało ujętych w materiałach opracowywanych przez różne struktury polskiej konspiracji¹. Policjanci pojawiają się też wielokrotnie w relacjach osób ocalałych z Zagłady. Daleko jednak do przedstawienia pełnego obrazu antyżydowskiej działalności PP na terenie Warszawy. Oprócz czekających na gruntowne opracowanie niedostępnych do niedawna dla badaczy materiałów powojennych śledztw i procesów z dekretu sierpniowego, w których oskarżonymi byli funkcjonariusze PP, konieczne jest sięgnięcie po spoczywającą w archiwach dokumentację, częściowo jedynie wprowadzoną do obiegu naukowego. Jeżeli chodzi o oryginalne materiały policyjne z okresu okupacji, to warto w tym miejscu wspomnieć o aktach dochodzeń prowadzonych w „sprawach żydowskich” przez warszawskich policjantów, zachowane w zespołach warszawskiego Sądu Specjalnego (Sondergericht Warschau) czy też Sądu Niemieckiego (Deutsches Gericht). Nie do pogardzenia są również akta niemieckiej Prokuratury przy warszawskim Sondergericht. We wszystkich tych trzech instytucjach polscy policjanci prowadzili wstępne dochodzenia przeciwko Żydom, którzy z takich czy innych względów złamali przepisy „godzące w żywotne interesy narodu niemieckiego” (by odwołać się do ówczesnej terminologii). Granatowi policjanci działali ze zlecenia i na zamówienie władz niemieckich – przeważnie chodziło o naruszenia „ustawy opaskowej”, opuszczanie getta bez przepustki, szmuglerkę, kradzieże bądź nielegalny ubój, handel i operacje walutowe. Wspólną cechą tych dochodzeń jest łącząca je kłamra chronologiczna. Prace dochodzeniowe polskich policjantów zaczęły się co prawda już w 1939 r.,

¹ Zob. np. artykuł Dariusza Libionki o tzw. kronikach policyjnych w tym tomie.

ale urwały w czasie wielkiej akcji deportacyjnej latem 1942 r. Od tego czasu – co wiadomo skądinąd – sądy niemieckie przestały zajmować się Żydami, cedując swe dotychczasowe kompetencje na organa Gestapo.

W Archiwum Państwowym m.st. Warszawy w zespole II Komendy Policji Polskiej oprócz innych dokumentów dotyczących funkcjonowania PP znajduje się zbiór wyjątkowych materiałów dotyczących wyłapywania ukrywających się Żydów bezpośrednio po zakończeniu powstania w getcie na terenie Obwodu „Praga” PP. Obwód „Praga” był jednym z czterech obwodów PP, obejmujących obszar przedwojennych dzielnicowych starostw grodzkich: „Śródmieście”, „Północ”, „Południe”, „Praga”². W 1943 r. w strukturze warszawskiej policji znajdowało się 21 komisariatów, dwa komisariaty kolejowe i komisariat rzeczny. Do Obwodu „Praga” należały komisariaty o numerach XIV (Wileńska 11), XV (Jagiellońska 9), XVII (Grochowska 172), XVIII (Kartuska 1), XXIV (Tykocińska 16), XXV, Komisariat Kolejowy II (na Dworcu Wschodnim) i Komisariat Rzeczny (Wybrzeże Helskie 64)³.

Pierwszy z publikowanych dokumentów jest opatrzony datą 10 grudnia 1942 r. Jest to zarządzenie podpisane przez dowódcę SS i policji w dystrykcie warszawskim Ferdinanda von Sammern-Frankenegga, dotyczące procedury postępowania policji ze złapanymi uciekinierami z getta. 21 grudnia rozkaz ten otrzymała Komenda Polskiej Policji w Warszawie⁴. To właśnie w tym dokumencie natrafiamy na brzemioną w skutki dyrektywy: „żydów napotkanych poza obrębem dzielnicy żydowskiej mieszkaniowej, bez posiadania na to zezwolenia, natychmiast bez wstąpienia jakiegokolwiek dochodzenia zastrzelić”. Kolejne materiały to: meldunki sporządzane przez komendantów czterech komisariatów PP (XIV, XV, XVII, XVIII), Komisariatu Rzecznego i II Komisariatu Kolejowego oraz miesięczne zestawienia zawierające dane na temat liczby złapanych Żydów w okresie od 23 maja do 22 lipca 1943 r., podpisane przez komendanta Obwodu „Praga” PP majora Wnękwicz. W sumie w tym okresie meldował on o złapaniu 30 Żydów i znalezieniu zwłok 3 kolejnych (w meldunkach odnotowano personalia jedynie 5 osób zatrzymanych w lipcu, zob. dokument I/4).

Na drugą część prezentowanych materiałów składa się 29 meldunków komendantów poszczególnych komisariatów (XIV, XV, XVII, XVIII, XXIV, XXV, Komisariatu Rzecznego, II Komisariatu Kolejowego), 2 meldunki sporządzone przez komendanta Obwodu „Praga” PP w okresie od 10 do 28 czerwca 1943 r. oraz

² Marek Getter, *Policja granatowa w Warszawie 1939–1944* [w:] *Warszawa lat wojny i okupacji 1939–1944*, z. 2, red. Krzysztof Dunin-Wąsowicz, Janina Kaźmierska, Halina Winnicka, Warszawa: Wydawnictwo IH PAN, 1972, s. 214–215.

³ *Ibidem*, s. 214. Komisariaty III, IV, V zlikwidowano po powstaniu getta.

⁴ Dokument był przytaczany w pracy Adama Hempla (*Pogrobowcy klęski. Rzecz o policji „granatowej” w Generalnym Gubernatorstwie 1939–1945*, Warszawa: PWN, 1990, s. 176–177), ale z pominięciem szczegółowych meldunków oraz z komentarzem „o niewielkim stopniu zaangażowania polskiej policji w tę zbrodniczą działalność”. Dowodem miały być „nieznaczne liczby” doprowadzonych Żydów w dokumentacji praskich komisariatów.

dwa meldunki pochodzące z 1944 r. Zawierają one bardziej szczegółowe dane, w tym nazwiska i adresy ofiar oraz dane policjantów dokonujących interwencji. Pierwsi figurujący w tych zapisach Żydzi zostali zatrzymani 1 maja. W tym miesiącu, jak wynika ze sprawozdania przesłanego przez komendanta Obwodu „Praga” do komendanta PP (dokument nr II/9), zatrzymano 16 Żydów, a także znaleziono trzy trupy i jednego ciężko rannego. Byli to, o czym wiemy z innych źródeł, członkowie ŻOB, którzy ukrywali się w fabryczce celulozowej przy ul. 11 Listopada na Pradze. Była wśród nich Tosia Altman, jedna z najważniejszych działaczek Ha-Szomer ha-Cair.

Łącznie w okresie 1 maja–28 czerwca 1943 r. na terenie Obwodu „Praga” zatrzymano 22 Żydów znanych z nazwiska (w wielu wypadkach były to nazwiska aryjskie), 4 ofiar nie zidentyfikowano. Zatrzymań dokonało 21 funkcjonariuszy z siedmiu komisariatów. O zatrzymaniach Żydów nie informował jedynie XXIV Komisariat.

Ogólna liczba odnotowanych w dokumentach zatrzymań Żydów na obszarze Obwodu „Praga” PP w okresie 1 maja–22 lipca 1943 r. wygląda następująco:

1 maja–22 maja – 10 ofiar,

23 maja–23 czerwca – 20 ofiar,

23 czerwca–22 lipca – 13 ofiar.

Łącznie zatrzymano więc 43 osoby (w prezentowanych meldunkach znajdziemy 33 nazwiska, często aryjskie). Nie odnotowano natomiast przypadków zabójstw Żydów przez policjantów.

Dwa ostatnie dokumenty dotyczą zatrzymań (3 osoby) dokonanych przez funkcjonariuszy z XIV i XV Komisariatu latem 1944 r.

Jest to jedynie mały fragment antyżydowskiej działalności policjantów z wymienionych komisariatów. Funkcjonariusze, co wiemy z zapisów znajdujących się w innych teczkach, parali się również szantażami i wymuszeniami. Kilku z nich zostało nawet za ten proceder skazanych⁵. Dość charakterystycznie na tym tle rysuje się formuła zamieszczana w preambule policyjnych doniesień, mówiąca o „zatrzymaniu żydów nieposiadających żadnego mienia”. Nie ulega również wątpliwości, że policjanci meldowali przełożonym jedynie o niektórych przypadkach wykrycia Żydów. Trudno odpowiedzieć na pytanie, za ile mordów popełnionych (zazwyczaj na tle rabunkowym) na uciekinierach z gett odpowiedzialni są funkcjonariusze PP. Kwestia ta wymaga dalszych kwerend w dokumentacji okupacyjnej i powojennej.

Prezentowane dokumenty stanowią ważne źródło w badaniach nad okupacyjnymi losami Żydów Warszawy. Są też niezwykle ważnym i unikatowym

⁵ Antoni Kołomoński i Andrzej Szlęzak z XVII Komisariatu zostali skazani na 9 miesięcy więzienia. Z Komisariatu Rzecznego Henryk Kluska był podejrzany o wymuszenia od Żydów, Stanisław Łuczyński został aresztowany za to samo w lutym 1943 r. i osadzono go na Pawiaku (przywrócono go do służby w kwietniu 1944 r.) (Archiwum Państwowe m.st. Warszawy [dalej APW]), 1710, t. 5).

materiałem do badań nad udziałem Policji Polskiej w działaniach antyżydowskich. W odniesieniu do powiatu warszawskiego dysponujemy ponadto meldunkami plutonu niemieckiej żandarmerii w starostwie Warszawa-powiat za okres luty–wrzesień 1943 r., zawierającymi dane o liczbie zatrzymanych i zamordowanych Żydów, a także informacje o współpracy z lokalną polską policją. Materiały te nie zostały dotychczas w pełni wykorzystane⁶.

Na koniec warto zauważyć, że publikowane tu dokumenty policyjne w ciekawy sposób komponują się z materiałami wytworzonymi przez Policję Polską w okupowanym Lwowie⁷.

Dokumenty (I/1)

Tłumaczenie

Dowódca SS i Policji
w okręgu Warszawa

Warszawa, dnia 10 grudnia 1942 r.

Ia 3218. L.dz. 6383/42

Dotyczy: zarządzenia przeciw żydom przebywającym bez zezwolenia poza obrębem żydowskich dzielnic mieszkaniowych w okręgu warszawskim.

Do Dowódcy Policji Porządkowej
w Okręgu Warszawskim
w Warszawie

Na podstawie rozporządzenia policyjnego o utworzeniu żydowskich dzielnic mieszkaniowych w Okręgach Warszawa i Lublin z dnia 28.10.42 r. (OBJ. GG. str. 665) winno być przesiedlanie żydów ukończone z dniem 30.11.42 r. Według § 2 tego rozporządzenia nie wolno żadnemu żydowi bez policyjnego zezwolenia przebywać poza obrębem żydowskiej dzielnicy mieszkaniowej lub dzielnicę tę opuszczać. Od obowiązku przebywania w żydowskiej dzielnicy mieszkaniowej wyjęci są żydzi, którzy

⁶ Znajdują się one w Bundesarchiv Berlin, R 20/87. Korzystali z nich m.in. Jacek A. Młynarczyk („*Akcja Reinhardt*” w *gettach prowincjonalnych dystryktu warszawskiego 1942–1943* [w:] *Prowincja noc. Życie i zagłada Żydów w dystrykcie warszawskim*, red. Barbara Engelking, Jacek Leociak i Dariusz Libionka, Warszawa: Wydawnictwo IFiS PAN, 2007, s. 72–73) oraz Dariusz Libionka i Laurence Weinbaum (*Bohaterowie, hochsztaplerzy, opisywacze. Wokół Żydowskiego Związku Wojskowego*, Warszawa: Stowarzyszenie Centrum Badań nad Zagładą Żydów, 2011, s. 497, 515–516). Młynarczyk cytuje również oryginalne dokumenty Policji Polskiej dotyczące wyszukiwania Żydów, znajdujące się w archiwum w Ludwigsburgu (*idem*, „*Akcja Reinhardt*” w *gettach prowincjonalnych...*, s. 72).

⁷ Zob. artykuł Jana Grabowskiego o Polskiej Policji Kryminalnej (tzw. Polnische Kriminalpolizei) w tym tomie.

są zatrudnieni w zakładach gospodarczych lub zbrojeniowych i umieszczeni są w zamkniętych obozach.

W myśl § 3 żydzi niestosujący się do postanowień § 2 karani będą śmiercią.

Wobec tego należy żydów napotkanych poza obrębem dzielnicy żydowskiej mieszkaniowej, bez posiadania na to zezwolenia, natychmiast bez wstąpienia jakiegokolwiek dochodzenia, zastrzelić. To samo dotyczy żydów schwytanych podczas zwalczania band. Dowódcom plutonów żandarmerii, którzy winni dbać o jak najściślejsze wykonanie tego rozkazu, należy wydać stosowne polecenia.

Do dnia 30 każdego miesiąca należy mi meldować, ilu żydów zastrzelono na podstawie tego zarządzenia.

Dowódca SS i Policji
w okręgu Warszawa
(-) Sammern

Kommando der Ordnungspolizei
Ia 1228

Warszawa, dnia 15 grudnia 1942 r.

Powyższy odpis do wiadomości i przestrzegania.

Wymagane meldunki należy mi przedkładać do dnia 28 k[ażdego] m[iesiąca].

Z pol. (-) Rechling, major d. Sch.

Kommando d. Sch.
Ia

Warszawa, dnia 18 grudnia 1942 r.

Do
a/ Abschnit

b/ Komendy Policji Polskiej w Warszawie

Powyższy odpis przesyła się do wiadomości i szczegółowego pouczenia.

Żydów, napotkanych w Warszawie, przebywających poza dzielnicą żydowską, bez policyjnego zezwolenia (z wyjątkiem żydów zatrudnionych w zakładach gospodarczych lub zbrojeniowych i umieszczonych w zamkniętych obozach lub udających się do pracy w zwartych kolumnach), należy w każdym wypadku aresztować i odstawić z krótkim meldunkiem do Komisariatu 6. Policji Kryminalnej do dalszego urzędowania.

Liczbę: a) doprowadzonych żydów,

b) zastrzelonych żydów, w razie usiłowania ucieczki, należy zameldować pisemnie do Kommando d. Sch. W dniu 25 każdego miesiąca (meldunek negatywny konieczny).

Z pol. (-) Fessinger, Hptm. D. Sch.

(1/2)

Kommando der poln. Polizei
in Warschau
Komenda Policji Polskiej
w Warszawie

Warszawa, dnia 21 grudnia 1942 r.

Nr 21184

Przesyłam do wiadomości i pouczenia podkomendnych.
Zatrzymanych w dzielnicy aryjskiej żydów należy przekazywać z krótkim meldunkiem do 6 Komis[ariatu] Dyr[ekcji] Policji Kryminalnej.
W terminie do 23 każdego miesiąca należy składać Komendzie miasta meldunki o ilości zatrzymanych żydów oraz podać ilość ewent. zastrzelonych w ucieczce.
Negatywne meldunki obowiązują.

Otrzymują:
Pp. Kierownicy jednostek P.P.
Kier. Działów, Oficer do zleceń i Oficer
O[rdnungs]p[o]l[izei] K[o]m[en]dy m[iasta]

Kierownik działu I
(-) L. Schneider, kpt. Policji

Za zgodność:
podpis odręczny
T. Borzęcki, urz. VII gr.

(1/3)

Abschnittskommando „Praga”
der poln. Polizei
in Warschau
Komenda Obwodu „Praga”
Policji Polskiej
w Warszawie

Warszawa, dnia 23.II.43 r.⁸

Nr 2825
Żydzi – zatrzymani

PAN KOMENDANT POLICJI POLSKIEJ
M. WARSZAWY

W wykonaniu polecenia nr 21184 z dnia 21.XII.42 r. zgłaszam, że na terenie jednostek Obwodu „Praga” w terminie od dnia 23.V do 23.VI. 43 r. było zatrzymanych 20 żydów, którzy zostali przekazani do dyspozycji S.D. ul. Al. Szucha nr 25. Wypadków zastrzelenia żydów usiłujących zbiec nie było.

⁸ Ręczna poprawka numeru miesiąca na VI.

KOMENDANT OBWODU „PRAGA” P.P.
m. Warszawy
podpis nieczytelny
Mgr. Wnękwicz, mjr.

(I/3a)

Abschnittskommando „Praga”
der poln. Polizei
in Warschau
Komenda Obwodu „Praga”
Policji Polskiej
w Warszawie

Warszawa, dnia 23.6.1943 r.

PAN KOMENDANT POLICJI POLSKIEJ
m. Warszawy

Nr 2825
Żydzi – zatrzymani

W wykonaniu polecenia nr 21184 z dnia 21.12.1942 r. zgłaszam, że na terenie jednostek Obwodu „Praga” w terminie od dnia 23.5 do 23.6.1943 r. było zatrzymanych 20 żydów, w tym 3 trupów⁹, którzy zostali przekazani do dyspozycji S.D. ul. Al. Szucha nr 25. Wypadków zastrzelenia żydów usiłujących zbiec nie było.

KOMENDANT OBWODU „PRAGA” P.P.
m. Warszawy
podpis nieczytelny
Mgr. Wnękwicz, mjr policji

(I/4)

XVIII KOMMISSARIAT DER POLN. POLIZEI
in Warschau
XVIII KOMISARIAT POLICJI POLSKIEJ
w Warszawie

Warszawa, dnia 21 lipca 43 r.

Pan Komendant Obwodu „Praga” P.P.
m. Warszawy

Nr 1721/43
Żydzi – zarządzenie o
zatrzymaniu

Na polecenie z dnia 30.XII.42 r. nr 2825 melduję, że na terenie tut[ejszego] Komisariatu zostali zatrzymani żydзи: Frydman Abram, Frydman Regina, Frydman Szymon i Frydman Icek. Wymienieni zostali przesłani do S.D. w dniu 3.VII.43 r. przy

⁹Por. dokument II/9.

piśmie nr 1582/43, oraz Rozenberg Sura¹⁰ vel Lewandowska Teresa, przesłana do S.D. w dniu 17.VII.43 r. przy piśmie nr 1637/43.

Sprawozdanie niniejsze obejmuje czas od dnia 23.VI do 22.VII.43 r.

KIEROWNIK XVIII KOMISARIATU P.P.
St[anisław] Banach¹¹, ppor. pp

(I/5)

2. BAHNHOFSSKOMMISSARIAT
DER POLN. POLIZEI
in Warschau
2. KOMISARIAT KOLEJOWY
POLICJI POLSKIEJ
w Warszawie

Warszawa, dnia 22 lipca 1943 r.

Pan Komendant Obwodu „Praga”
Policji Polskiej m. Warszawy

Nr 1128
Żydzi – meldunek
o zatrzymaniu

W wykonaniu polecenia nr 2835 z dnia 30.X.1942 r. melduję, że na terenie Komisariatu II-go Kolejowego, w okresie sprawozdawczym od dnia 22.VI.43 r. do dnia 21.VII.43 r. – żydów zatrzymanych ani też zastrzelonych w ucieczce nie było.

KIEROWNIK II KOMISARIATU KOLEJOWEGO
POLICJI POLSKIEJ
na urlopie
w/z podpis nieczytelny

(I/6)

XIV KOMMISSARIAT DER POLN. POLIZEI
in Warschau
XIV KOMISARIAT POLICJI POLSKIEJ
w Warszawie

Warszawa, dn. 22.VII.1943 r.

Pan Komendant P.P. Obwodu „Praga”
w m[iejscu]

¹⁰ Przypuszczalnie chodzi tu o Surę Rozenberg (ur. 1921), do 1942 r. zamieszkałą przy ul. Stalowej 35. Rozenberg była już wcześniej odnotowana na policji, gdyż została schwytana bez opaski na przełomie 1940 i 1941 r., za co Sąd Niemiecki skazał ją na karę grzywny (APW, Sąd Niemiecki [Deutsches Gericht], t. 1170).

¹¹ Zastąpił aresztowanego podporucznika Ryszarda Stołkiewicza. Konspirator zajmujący się rozpracowaniem PP napisał w odniesieniu do Banacha, że „żadnych zarzutów przeciwko niemu nie zebrano” (*ibidem*, t. 10). Inny informator charakteryzował go jako to tchórza, „trzęsącego się na widok niemieckiego policjanta, spełniającego z uległością ich życzenia”.

600 *Materiały*

Nr 3599

Żydzi – zatrzymani

Na polecenie nr 2825 z dn. 30.XII.1942 r.

Melduję, że w okresie sprawozdawczym za czas od dn. 23.VI. do dn. 22.VII.43 r. zatrzymano na terenie Komisariatu 14 P.P. w dn. 30.VI.43 r. jednego żyda, którego przekazano do dyspozycji S.D. ul. Al. Szucha nr. 25.

Kierownik 14 Komisariatu P.P.
podpis nieczytelny
ALEKSANDER PAPROCKI
kpr. P.P.

(1/7)

XV KOMMISSARIAT DER POLN. POLIZEI
in Warschau
XV KOMISARIAT POLICJI POLSKIEJ
w Warszawie

Warszawa, dnia 22 lipca 1943 r.

Pan Komendant Policji Polskiej
Obwodu „PRAGA”

Nr 4169
Żydzi – meldunek
o zatrzymaniu

Na polecenie z dnia 30.XII.1942 r. nr 2825 melduję, że od dnia 22 czerwca rb. w tut[ejszym] Komisariacie zatrzymano 3 żydów, których przesłano do S.D. Wypadków zastrzelenia żydów usiłujących zbiec – nie było.

Kierownik XV Komisariatu P.P.
podpis nieczytelny
Moniak Stanisław Karol¹²
Kapitan P.P.

(1/8)

FLUSSKOMMISSARIAT
DER POLN. POLIZEI
in Warschau

Warszawa, dnia 22 lipca 1943 r.

¹² Moniak czerpał korzyści ze zwalczania czarnego rynku na Pradze, czym zasłużył na karę infamii wymierzoną mu przez sąd konspiracyjny. W tego rodzaju działania angażowało się wielu policjantów z tego komisariatu (Hempel, *Pogrobowcy kłęski...*, s. 152–153). Niektórzy dali się poznać jako prześladowcy Żydów (*ibidem*, s. 206). W tym komisariacie pracował również w charakterze zastępcy komendanta podporucznik policji Leon Świącicki, zastrzelony z wyroku Cywilnego Sądu Specjalnego 15 II 1943 r.

KOMISARIAT RZECZNY
POLICJI POLSKIEJ
w Warszawie

Pan Komendant Obwodu „Praga”
Policji Polskiej m. Warszawy.

Nr 979
Żydzi – meldunek
o zatrzymaniu

Na nr 2825 z dnia 30.12.42 r.

Melduję, że w czasie od dnia 23.6. do dnia 22.7.1943 r. na terenie Komisariatu Rzecznego P.P. zatrzymanych żydów oraz zastrzelonych nie było.

KIEROWNIK KOMISARIATU RZECZNEGO
POLICJI POLSKIEJ
podpis nieczytelny
Głódź Leonard

(1/9)

XVII KOMMISSARIAT DER POLN. POLIZEI
in Warschau
XVII KOMISARIAT POLICJI POLSKIEJ
w Warszawie

Warszawa, dn. 22 lipca 1943 r.

PAN
KOMENDANT P.P. OBWODU „PRAGA”
m. WARSZAWY.

Nr 3336
Żydzi – zarządzenie o
zatrzymaniu

Na polecenie z dnia 30.XII.42 r. za nr. 2825 melduję, że w czasie od dnia 22.VI. do 22.VII.1943 r. na terenie 17 Komisariatu zatrzymano 4 osoby pochodzenia żydowskiego, z których 3 osoby przesłano do Komendy Pol[icji] Niem[ieckiej], Al. Szucha nr 23 i 1 do Posterunku Pol[icji] Niem[ieckiej], ul. Targowa 74.

KIEROWNIK XVII KOMISARIATU
POLICJI POLSKIEJ
podpis nieczytelny
PIOTR KRUK¹³
kapitan P.P.

¹³ W początkach okupacji działał w konspiracji, związany z Tajną Armią Polską, aresztowany i wywieziony do obozu w Auschwitz, skąd po kilku miesiącach w wyniku interwencji został zwolniony i przywrócony do służby. W październiku 1943 r. aresztowany i rozstrzelany (Hempel, *Pogrobowcy klęski...*, s. 249–250).

(I/10)

[*Pieczęć mała widoczna*]

Warszawa, dnia 23.7.1943 r.

Pan Komendant Policji Polskiej
m. Warszawy

Nr 2825

Żydzi – zatrzymani.

W wykonaniu polecenia nr 21184 z dnia 21.12.1943 r. zgłaszam, że na terenie jednostek Obwodu „Praga” w okresie od dn. 23.VI. do 22.VII.1943 r. było zatrzymanych 13¹⁴ żydów, w tym 12 zostało¹⁵ przekazanych do dyspozycji S.D. Al. Szucha nr 25 i jeden do Abschnitswache Targowa nr 74¹⁶. Wypadków zastrzelenia żydów usiłujących zbiec nie było.

KOMENDANT OBWODU „PRAGA” P.P.
m. Warszawy
podpis nieczytelny
Mgr. Wnękiewicz, mjr policji

(I/11)

FLUSSKOMMISSARIAT
DER POLN. POLIZEI
in Warschau
KOMISARIAT RZECZNY
POLICJI POLSKIEJ
w Warszawie

Warszawa, dnia 1 sierpnia 1944 r.¹⁷

Pan Komendant Obwodu „Praga”
Policji Polskiej m. Warszawy.

Nr 896

Żydzi – zatrzymani
– wykazy –

Na nr 1568 z dnia 16 stycznia 1943 r.

Melduję, że w miesiącu lipcu rb. w komisariacie rzeczonym P.P. policjantów, którzy zatrzymali i doprowadzili do S.D. żydów posiadających mienie, jak również nieposiadających żadnego mienia, nie było.

KIEROWNIK KOMISARIATU RZECZNEGO
POLICJI POLSKIEJ
podpis nieczytelny

Źródło: APW, 1710, t. 10.

¹⁴ Ręczna poprawka liczby 13 na 3.

¹⁵ Tekst wykreślono.

¹⁶ Tekst wykreślono.

¹⁷ Powinno być raczej: 1 sierpnia 1943 r.

(II/1)

FLUSS KOMMISSARIAT
DER POLN. POLIZEI
in Warschau
KOMISARIAT RZECZNY
POLICJI POLSKIEJ
w Warszawie

Warszawa, dnia 10 czerwca 1943 r.

Pan Komendant Obwodu „P r a g a”
Policji Polskiej m. Warszawy

Nr 741
Żydzi zatrzymani na
terenie aryjskim

Na nr 3527 z dnia 9.6.1943 r. Komendy P.P. m. Warszawy przedkładam imienny wykaz szeregowych Komisariatu Rzecznego, którzy od dnia 1 maja 1943 r. zatrzymali i doprowadzili żydów nieposiadających żadnego mienia.

Imię i nazwisko zatrzymującego	Stopień służbowy	Nr służb.	Komisariat	Nazwisko zatrzymanego żyda i miejsce jego zamieszkania	Dzień doprowadzenia do S.D.
Jastrzębski Władysław	plut.	1238	Rzeczny	Giwercer Regina ul. Wołyńska 23	30.5.1943.
”	”	”	”	Zajdel Zofia ul. Miła 44	30.5.1943.

KIEROWNIK KOMISARIATU RZECZNEGO
POLICJI POLSKIEJ
podpis odręczny
Stanisław Szablowski
St. sierż. P.P.

(II/2)

II BAHNOFSKOMMISSARIAT
DER POLN. POLIZEI
in Warschau
II KOMISARIAT KOLEJOWY
POLICJI POLSKIEJ
w Warszawie

Warszawa, dnia 10 czerwca 1943 r.

Pan Komendant Obwodu „Praga”
Policji Polskiej m. Warszawy

Nr 890
Żydzi zatrzymani na
terenie aryjskim

W wykonaniu pisma z dnia 9.VI.1943 r. za nr. 3527 przedkładałam do dyspozycji niżej podany imienny wykaz szeregowych tut[ejszego] Komis[ariatu], którzy od dnia 1 maja zatrzymali i doprowadzili żydów nieposiadających żadnego mienia.

Imię i nazwisko zatrzymującego	Stopień służbowy	Nr służb.	Komisariat	Nazwisko zatrzymanego żyda i miejsce jego zamieszkania	Dzień doprowadzenia do S.D.
Konopka Stanisław	plut.	1277	II Kolej.	Rozenholc Elektoralna 30	18.V.43 r.
Konopka Stanisław	„	1277	„	Speisenler Smocza 31	18.V.43 r.
Rosocha Gustaw	„	1007	„	Amos Kozienice, ul. Lubańska 19	19.V.43 r.

KIEROWNIK II KOMISARIATU KOLEJOWEGO
POLICJI POLSKIEJ
podpis odręczny
Cz. Ciesielski, kpt. P.P.¹⁸

(II/3)

XVII KOMMISSARIAT DER POLN. POLIZEI Warszawa, dnia 10.VI.1943 r.
in Warschau
XVII KOMISARIAT POLICJI POLSKIEJ
w Warszawie

PAN
KOMENDANT OBWODU „PRAGA” P.P
M. W A R S Z A W Y

Nr 2665
Żydzi zatrzymani na
terenie aryjskim

W wykonaniu polecenia zawartego w piśmie z dnia 9.VI.1943 r. za nr. 3527, poniżej podaję wykaz szeregowych 17 Komisariatu, którzy od dnia 1 maja 1943 r. zatrzymali i doprowadzili żydów nieposiadających mienia:

Imię i nazwisko zatrzymującego	Stopień służbowy	Nr służb.	Komisariat	Nazwisko zatrzymanego żyda i miejsce jego zamieszkania	Dzień doprowadzenia do S.D.
Paczkowski Piotr	plut.	1718	17	Mielnik Jakub zam. Miła 32	27.V.43 r.

¹⁸ Kapitan Czesław Ciesielski był członkiem Państwowego Korpusu Bezpieczeństwa, w lipcu 1944 r. był komendantem II Komisariatu (Waldemar Grabowski, *Polska tajna administracja cywilna 1940–1945*, Warszawa: IPN, 2003, s. 391).

KIEROWNIK XVII KOMISARIATU
POLICJI POLSKIEJ
podpis odręczny
Głódź Leonard
Kapitan P.P.

(II/4)

XXV KOMMISSARIAT DER POLN. POLIZEI Warszawa, dnia 10 czerwca 1943 r.
in Warschau
XXV KOMISARIAT POLICJI POLSKIEJ
w Warszawie

Pan
Komendant Obwodu „Praga” Policji Polskiej
m. Warszawy

Nr 1347
Żydzi zatrzymani na
terenie aryjskim

Na polecenie Komendy Miasta z dnia 9 czerwca rb. nr 3527 przedkładam wykaz szeregowych XXV Komisariatu, którzy od dnia 1 maja rb. zatrzymali i doprowadzili żydów nieposiadających żadnego mienia.

Imię i nazwisko zatrzymującego	Stopień służbowy	Nr służb.	Komisariat	Nazwisko zatrzymanego żyda i miejsce jego zamieszkania	Dzień doprowadzenia do S.D.
Kukla Jan	kapr.	2432	17	Skowronek Chajndla ul. Śliska nr 35 m. 44	13.V.1943 r.

KIEROWNIK XXV KOMISARIATU
POLICJI POLSKIEJ
podpis odręczny
Fr. RACHPANOWSKI

(II/5)

XXIV KOMMISSARIAT DER POLN. POLIZEI Warszawa, dnia 10 czerwca 1943 r.
in Warschau
XXIV KOMISARIAT POLICJI POLSKIEJ
w Warszawie

Pan
Komendant P.P. Obwodu „Praga”
m. Warszawy

Nr 2353
Żydzi – zatrzym[ani]

W wykonaniu polecenia Komendy P.P. m. Warszawy nr.3527 z dn. 9.VI.43 r. melduję, że od dn. 1.V.43 r. tut[ej]szy] Komisariat żydów nie zatrzymywał i nie doprowadzał.

Kierownik 24 Komisariatu P.P.
p.n. *podpis odręczny*
J. ABRAMOWSKI
pporucznik P.P.

(II/6)

XVIII KOMMISSARIAT DER POLN. POLIZEI Warszawa, dnia 10 czerwca 1943 r.
in Warschau
XVIII KOMISARIAT POLICJI POLSKIEJ
w Warszawie

Pan Komendant Obwodu „Praga” P.P.
m. W a r s z a w y

Nr 1377/43
Żydzi zatrzymani na
terenie aryjskim

Stosownie do polecenia K[o]m[en]dy miasta nr 3527 z dnia 9.VI.1943 r. poniżej przedkładam wykaz szereg[owych] tut[ejszego] Komis[ariatu], którzy od dnia 1 maja 1943 r. zatrzymali i doprowadzili żydów nieposiadających żadnego mienia.

Imię i nazwisko zatrzymującego	Stopień służbowy	Nr służb.	Komisariat	Nazwisko zatrzymanego żyda i miejsce jego zamieszkania	Dzień doprowadzenia do S.D.
Wiktor LISKOWACKI	plut.	2453	18	Szajnholc Leja Niska 7	15.III.1943 r.
Bolesław JANAS	plut.	2394	18	Turkieltaub Jakub Międzyrzec - Podl. Nadbrzeźna 7	5.V.1943 r.

KIEROWNIK XVII KOMISARIATU P.P.
podpis odręczny
ST. BANACH ppor. P.P.

(II/7)

XV KOMMISSARIAT DER POLN. POLIZEI Warszawa, dnia 10 czerwca 1943 r.
in Warschau
XV KOMISARIAT POLICJI POLSKIEJ
w Warszawie

Pan Komendant Policji Polskiej
Obwodu „Praga”

[Nr] 3703
Żydzi zatrzymani na
terenie aryjskim

W wykonaniu polecenia z dnia 9.VI. rb. niżej przedkładam wykaz szeregowych, którzy od dnia 1.V.rb. zatrzymali i doprowadzili żydów nieposiadających żadnego mienia.

Imię i nazwisko zatrzymującego	Stopień służbowy	Nr służb.	Komisariat	Nazwisko zatrzymanego żyda i miejsce jego zamieszkania	Dzień doprowadzenia do S.D.
Markoń Szymon	sierż.	959	15	Hryniewiecki Boruch i Hryniewiecki Josel Muranowska 38	1/V-43
Markoń Szymon	sierż.	959	15	Trajbarz Izrael Muranowska 44	1/V-43
Maciążek Paweł	plut.	1287	15	Walschaut Dora bez mieszkania	11/V-43

KIEROWNIK XV KOMISARIATU
POLSKIEJ
podpis odręczny

(II/8)

XIV KOMMISSARIAT DER POLN. POLIZEI
in Warschau
XIV KOMISARIAT POLICJI POLSKIEJ
w Warszawie

Warszawa, dnia 10.VI.1943 r.

Pan
Komendant P.P. Obwodu „Praga”.

Nr 2829
Zatrzymani żydzi
wykaz ww.

Na polecenie nr 3527 z dn. 9.VI.43 r.

Przedkładam poniżej wykaz szeregowych, którzy od dnia 1 maja 1943 r. zatrzymali i doprowadzili żydów nieposiadających żadnego mienia:

Imię i nazwisko zatrzymującego	Stopień służbowy	Nr służb.	Komisariat	Nazwisko zatrzymanego żyda i miejsce jego zamieszkania	Dzień doprowadzenia do S.D.
1. Kowalski Franciszek	sierż.	142	14	Kuśnierz Maria Esplanadowa 10 Sokołowska Stena ¹⁹ 11 Listopada 10	25.V.43 r. „

¹⁹ Na strychu w fabryczce celuloitu przy ul. 11 Listopada 10 ukrywała się grupa ŻOB-owców, którzy wydostali się z getta. Właściciele zostali odpowiednio opłaceni i zostawili obiekt do dyspozycji Żydów. Pożar wybuchł przypadkowo. Na miejsce przybyła straż pożarna i policja. W literaturze wspomnieniowej podawana jest data 24 maja (np. Cywia Lubetkin, *Za-*

608 *Materiały*

2. Idziorek Antoni	kpr.	2748	14	Kirszner Zipped 11 Listopada 10 2 trupy żydów 1 trup – żydówka	„ „ „
3. Wojtkiewicz Tadeusz	„	474	14	1 ciężko poparzony zamieszkali 11 Listopada 10, nieustalonego nazwiska	„
4. Stryjewski Feliks	plut.	3253	14	Szerakowski Feliks, bez stałego miejsca zamieszkania	8.V.43 r.

Kierownik XIV Komisariatu P.P.
podpis odręczny

(II/9)

SchaltungKommissariat „Praga”
der Polnische Polizei
in Warschau
Komisariat Obwodu „Praga”
Policji Polskiej
w Warszawie

Warszawa, dnia 10.6.1943 r.

PAN KOMENDANT POLICJI POLSKIEJ
m. Warszawy

Nr 1096
Żydzi – zatrzymani

W wykonaniu polecenia nr 3527 z dnia 9.6.1943 r. poniżej przedkładam wykaz szeregowych, którzy od dnia 1.V.1943 r. zatrzymali i doprowadzili żydów nieposiadających żadnego mienia.

Imię i nazwisko zatrzymującego	Stopień służbowy	Nr służb.	Komisariat	Nazwisko zatrzymanego żyda i miejsce jego zamieszkania	Dzień doprowadzenia do S.D.
1. Stryjewski Feliks	plut.	3253	14	Szerakowski Feliks, bez stałego miejsca zamieszkania.	8.5.1943 r.

głada i powstanie, tłum. Maria Krych, Warszawa: Książka i Wiedza, 1999, s. 144). Anka Grupińska (*Odczytanie listy. Opowieści o warszawskich powstańcach Żydowskiej Organizacji Bojowej*, Wołowiec: Czarne, 2014, s. 25) na podstawie świadectwa Heli Rufeisen-Schüpper (*Pożegnanie Miłej 18. Wspomnienia łączniczki Żydowskiej Organizacji Bojowej*, Kraków: Beseder, 1996), również ukrywającej się w tym miejscu, wymienia 8 osób, które wówczas zginęły: Zosia, Mosze Szarfsztajn, Zygi [Sigi] Kirszenbojm [Kirszner], Marek Majerowicz, Icek Morgenlender, Mania Grajek, Tosia Altman i Szyfra [Stenia] Sokółka. Uciec udało się Eliezerowi Gellerowi i Meirowi Szwarcowi. Tosia i Stenia miały wedle tej relacji umrzeć w szpitalu z odniesionych ran.

2. Kowalski Franciszek	sierż.	142	14	Kuśnierz Maria, Esplanadowa 10 i Sokołowska Stena, 11-Listopada 10.	25.5.1943 r.
3. Idziorek Antoni	kpr.	2748	14	Kirsznier Zipped, 11-Listopada 10. 2 trupy żydów i 1 trup żydówka	„-“
4. Wojtkiewicz Tadeusz	kpr.	474	14	1 ciężko poparzony, zam. 11-Listopada 10, nieustalonego nazwiska	„-“
5. Markoń Szymon	sierż.	959	15	Hryniewiecki Boruch i Hryniewiecki Josel, Muranowska 38. Trajbarz Izrael, Muranowska nr 44.	1.5. 1943 r.
6. Maciążek Paweł	plut.	1287	15	Walschaut Dora, bez mieszkania.	11.5. 1943 r.
7. Paczkowski Piotr	plut.	1718	17	Mielnik Jakub, zam. Miła 32.	27.5.1943 r.
8. Janas Bolesław	plut.	2394	18	Turkieltaub Jakub, Międzyrzec-Podlaski, Nadbrzeżna nr 7.	5.5.1943 r.
9. Kukla Jan	kpr.	2432	25	Skowronek Chajndla, ul. Śliska nr 35 m. 44.	13.5.1943 r.
10. Konopka Stanisław	plut.	1277	II Kol.	Rozenholc, Elektorlana nr. 30 i Speisenler, Smocza nr 31.	18.5.1943 r.
11. Rosocha Gustaw	plut.	1007	II Kol.	Amos, Kozienice ul. Lubelska 19.	19.5.1943 r.
12. Jastrzębski Władysław	„	1238	Rzecz.	Giwercer Regina, ul. Wołyńska 23, Zajdel Zofia, ul. Miła nr 44.	30.5.1943 r.

KOMENDANT OBOWODU „PRAGA” P.P.
m. Warszawy
Mgr. Wnękiewicz

(II/10)

XVIII KOMMISSARIAT DER POLN. POLIZEI
in Warschau
XVIII KOMISARIAT POLICJI POLSKIEJ
w Warszawie

Warszawa, dnia 12 czerwca 43 r.

Pan Komendant Obwodu „Praga” P.P.
m. W a r s z a w y

Nr 1403/43
Żydzi doprowadzeni
– meldunek –

W wykonaniu fonogramicznego polecenia z dnia 12.VI.1943 r. nr 994 melduję, że żaden z szeregowych tutaj[szego] Komisariatu nie doprowadził do S.D. żydów posiadających majątek.

KIEROWNIK XVIII KOMISARIATU P.P.
podpis odręczny
ST. BANACH ppor. P.P.

(II/11)

XV KOMMISSARIAT DER POLN. POLIZEI
in Warschau
XV KOMISARIAT POLICJI POLSKIEJ
w Warszawie

Warszawa, dnia 13 czerwca 1943 r.

Pan Komendant Policji Polskiej
Obwodu „PRAGA”

Nr 3431
Żydzi zatrzymani

Powołując się na polecenie z dnia 12.I.1943 roku nr 1116 niżej przedkładam wykaz policjantów, którzy doprowadzili do S.D. żydów posiadających mienie:

Nr porz.	Imię i nazwisko zatrzymującego	Stopień służb.	Nr służb.	Jedn. służb.	Nazwisko żyda i miejsce jego zamieszkania	Wysokość przyznanej nagrody
1.	Władysław Jackowicz	kpr.	1284	15 kom.	Róża Pesa – 14/V Mińsk Mazowiecki	nie przyznano
2.	Józef Borzęcki	plut.	2462	14 kom.	Patroch Franciszka Rybna 4	nie przyznano
3.	Antoni Idziorek	kpr.	2748	14 kom.	- „ - 9/VI	- „ -

Kierownik XV Komisariatu P.P.
podpis odręczny
Moniak Stanisław Karol
Kapitan P.P.

(II/12)

II BANHOFFSKOMMISSARIAT
DER POLN. POLIZEI
in Warschau
II KOMISARIAT KOLEJOWY
POLICJI POLSKIEJ
w Warszawie

Warszawa, dnia 14 czerwca 1943 r.

PAN KOMENDANT OBWODU „PRAGA”
POLICJI POLSKIEJ M. WARSZAWY

Nr 901

Wykaz policjantów, którzy
doprowadzili do S.D. żydów
nieposiadających mienia.

W wykonaniu fonogramu z dnia 11.VI.43 r. za nr. 994 melduję, że w tut[ejszym] Ko-
misariacie żaden z policjantów nie doprowadził do S.D. żydów posiadających mienie.

KIEROWNIK II KOMISARIATU KOLEJOWEGO
POLICJI POLSKIEJ

podpis odręczny
Cz. Ciesielski, kpt. P.P.

(II/13)

XIV KOMMISSARIAT DER POLN. POLIZEI
in Warschau
XIV KOMISARIAT POLICJI POLSKIEJ
w Warszawie

Warszawa, dnia 14.VI.43 r.

Pan Komendant P.P. Obwodu „Praga”
w m[iejscu]

Nr 2872
Żydzi zatrzymani
posiadający mienie –
wykaz

Na nr 1116 z dnia 12.VI.43 r.

Przedkładam wykaz policjantów, którzy zatrzymali żydów posiadających mienie
i doprowadzeni zostali do S.D.

Nr porz.	Imię i nazwisko zatrzymującego	Stopień służb.	Nr służb.	Jedn. służb.	Nazwisko żyda i miejsce jego zamieszkania	Wysokość przyznanej nagrody
1.	Jan Czuboni	plut.	1773	14 kom.	Horodyński Bronisław Konopačka nr 18.	nie przyznano
2.	Feliks Strzyżewski	sierż.	1542	14 kom.	Górczyńska Kazimiera Szeroka nr 9. 25/V.43	nie przyznano
3.	Józef Jagodziński	„	669	14 kom.	Giza Helena Floriańska nr 12.	

Kierownik XIV Komisariatu P.P.
podpis odręczny

(II/14)

XXIV KOMMISSARIAT DER POLN. POLIZEI
in Warschau
XXIV KOMISARIAT POLICJI POLSKIEJ
w Warszawie

Warszawa, dnia 14.VI.43 r.

Pan Komendant P.P. Obwodu Praga
w m i e j s c u

Nr 2389
Żydzi – zatrzymani
wykaz

W wykonaniu polecenia nr 1116 z dnia 12.VI.43 r. melduję, że szeregowi tu[ej-
szego] Komisariatu nie zatrzymywali żydów.

Kierownik 24 Komisariatu
podpis odręczny
J. ABRAMOWSKI²⁰
p[od]porucznik P.P.

(II/15)

XV KOMMISSARIAT DER POLN. POLIZEI
in Warschau
XV KOMISARIAT POLICJI POLSKIEJ
w Warszawie

Warszawa, dnia 14 czerwca 1943 r.

Pan Komendant Policji Polskiej
Obwodu „PRAGA”

Nr 3736
Żydzi zatrzymani na
terenie aryjskim

Na fonogramiczne polecenie z dnia 11.VI. rb. melduję, że w czasie od 10 czerwca
rb. na terenie Komisariatu XV przez szeregowych P.P. żydów zatrzymanych nie było.

Kierownik XV Komisariatu P.P.
podpis odręczny
Moniak Stanisław Karol
Kapitan P.P.

(II/16)

II BANHOFFSKOMMISSARIAT
DER POLN. POLIZEI
in Warschau
II KOMISARIAT KOLEJOWY
POLICJI POLSKIEJ
w Warszawie

Warszawa, dnia 14 czerwca 1943 r.

PAN KOMENDANT OBWODU „PRAGA”
POLICJI POLSKIEJ M. WARSZAWY

²⁰ Abramowski prawdopodobnie pracował w Służbie Śledczej PKB, kierowanej przez Bolesława Kontryma. Grabowski podaje na podstawie zeznania Kontryma z 1949 r., że był on kierownikiem policji granatowej na Pelzowiznie (*idem, Polska tajna administracja cywilna...*, s. 211).

Nr 904
Żydzi zatrzymani na
terenie aryjskim

W wykonaniu pisma z dnia 9.VI.1943 r. za nr. 3527 melduję, że na terenie tut[ej-
szego] Komisariatu, w czasie od dnia 10.VI.1943 r. do dnia 14.VI. br. żydów nieposia-
dających żadnego mienia zatrzymanych i doprowadzonych nie było.

KIEROWNIK II KOMISARIATU KOLEJOWEGO
POLICJI POLSKIEJ
podpis odręczny
Cz. Ciesielski, kpt. P.P.

(II/17)

FLUSSKOMMISSARIAT
DER POLN. POLIZEI
in Warschau
KOMISARIAT RZECZNY
POLICJI POLSKIEJ
w Warszawie

Warszawa, dnia 15 czerwca 1943 r.

Pan Komendant Obwodu „P r a g a”
Policji Polskiej m. Warszawy

Nr 756
Żydzi zatrzymani
doprowadzenie

Na Nr 1116 z dnia 12.6.1943 r.

Melduję, że w Komisariacie Rzecznym P.P. policjantów, którzy doprowadzili do
S.D. żydów posiadających mienie – nie ma.

KIEROWNIK KOMISARIATU RZECZNEGO
POLICJI POLSKIEJ
podpis odręczny
Stanisław Szabłowski
St. Sierż. P.P.

(II/18)

FLUSSKOMMISSARIAT
DER POLN. POLIZEI
in Warschau
KOMISARIAT RZECZNY
POLICJI POLSKIEJ
w Warszawie

Warszawa, dnia 15 czerwca 1943 r.

Pan Komendant Obwodu „Praga”
Policji Polskiej m. Warszawy

614 *Materiały*

Nr 741

Żydzi zatrzymani

Na fonogram Nr 989 z dnia 11.6.43 r.

Melduję, że w Komisariacie Rzecznym P.P. policjantów, którzy zatrzymali żydów posiadających żadnego mienia – nie było.

KIEROWNIK KOMISARIATU RZECZNEGO
POLICJI POLSKIEJ
podpis odręczny
Stanisław Szablowski
St. Sierż. P.P.

(II/19)

XXIV KOMMISSARIAT DER POLN. POLIZEI Warszawa, dnia 15 czerwca 1943 r.
in Warschau
XXIV KOMISARIAT POLICJI POLSKIEJ
w Warszawie

Pan Komendant P.P. Obwodu „Praga”
w m i e j s c u

Nr 2404

Żydzi – zatrzymani –
doprowadzenie

W wykonaniu polecenia Komendy P.P. Nr 3527 z dnia 9.VI.43 r. melduję, że na
tut[ejszym] terenie od dnia 10 do 15.VI. rb. żydów nie zatrzymano.

Kierownik 24 Komisariatu.
podpis odręczny
J. ABRAMOWSKI
pporucznik P.P.

(II/20)

XVII KOMMISSARIAT DER POLN. POLIZEI Warszawa, dnia 15.VI.1943 r.
in Warschau
XVII KOMISARIAT POLICJI POLSKIEJ
w Warszawie

PAN
KOMENDANT OBWODU „PRAGA” P.P.
M. W A R S Z A W Y

Nr 2701

Żydzi zatrzymani
na terenie aryjskim

W wykonaniu pisma z dnia 12.VI. 43 r. za nr. 1116 poniżej podaję wykaz szerego-
wych 17 Komisariatu, którzy zatrzymali i doprowadzili żydów posiadających mienie:

Nr porz.	Imię i nazwisko zatrzymującego	Stopień służb.	Nr służb.	Jedn. służb.	Nazwisko żyda i miejsce jego zamieszkania	Wysokość przyznanej nagrody
1.	Stefan Matejczuk	kand.	–	O.W.K.	Ciszewski Józef ul. Belwederska 32.	24/V nieznana
2.	Weber Franciszek	plut.	586	17	Balicka Jadwiga Szeroka nr 9.	4/V „
3.	Mieczysław Nowak	„	2085	17	Rozenberg Chaim Miła 25	11/VI „

Kierownik XVII KOMISARIATU
POLICJI POLSKIEJ
podpis odręczny
JAN KLEWEK
st. sierż. P.P.

(II/21)

XVIII KOMMISSARIAT DER POLN. POLIZEI
in Warschau
XVIII KOMISARIAT POLICJI POLSKIEJ
w Warszawie

Warszawa, dnia 15 czerwca 1943 r.

Pan Komendant Obwodu „Praga” P.P.
m. W a r s z a w y

Nr 1408/43
Żydzi zatrzymani na
terenie aryjskim

W wykonaniu fonogram[icznego] polecenia z dnia 11.VI.1943 r. melduję, że za ubiegły tydzień zatrzymanych żydów nieposiadających żadnego mienia – nie było.

KIEROWNIK XVIII KOMISARIATU P.P.
podpis odręczny
ST. BANACH ppor. P.P.

(II/22)

XVII KOMMISSARIAT DER POLN. POLIZEI
in Warschau
XVII KOMISARIAT POLICJI POLSKIEJ
w Warszawie

Warszawa, dnia 15.VI.1943 r.

PAN
KOMENDANT OBWODU „PRAGA” P.P.
M. W A R S Z A W Y

Nr 2702
Żydzi zatrzymani
na terenie aryjskim

W wykonaniu polecenia zawartego w piśmie z dnia 9.VI.43 r. nr 3527 melduję, że w czasie od dnia 10 do dnia 15.VI.43 r. żydów zatrzymanych bez mienia na terenie 17 Komisariatu nie było.

Kierownik XVII KOMISARIATU
POLICJI POLSKIEJ
podpis odręczny
JAN KLEWEK
st. sierż P.P.

(II/23)

Warszawa, dnia 15.6.1943 r.

PAN KOMENDANT POLICJI POLSKIEJ M. WARSZAWY
w miejscu

Nr 1116
Żydzi zatrzymani
posiadający mienie

W wykonaniu polecenia z dnia 11 bm. nr 6441 poniżej przedkładam wykaz żydów zatrzymanych posiadających mienie i doprowadzonych do S.D.

Nr porz.	Imię i nazwisko zatrzymującego	Stopień służb.	Nr służb.	Jedn. służb.	Nazwisko żyda i miejsce jego zamieszkania	Wysokość przyznanej nagrody
1.	Jan Czuboni	plut.	1773	14 Komis.	Horodyński Bronisław Konopacka nr 18	nie przyznano
2.	Feliks Strzyżewski	sierż.	1542	„	Górczyńska Kazimiera Szeroka nr 9	nie przyznano
3.	Józef Jagodziński	sierż.	669	„	Gisa Helena, Floriańska nr 12	nie przyznano
4.	Władysław Jackowicz	kpr.	1284	15 Komis.	Róża Pesa Mińsk Mazowiecki	nie przyznano
5.	Józef Borzęcki	plut.	2462	14 Komis.	Patroch Franciszka Rybna 4	nie przyznano
6.	Antoni Idziorek	kpr.	2784	14 Komis.	- „ -	- „ -
7.	Stefan Matejczuk	kand.	-	O.W.D.	Ciszewski Józef Belwederska 32	nie przyznano
8.	Weber Franciszek	plut.	586	17 Komis.	Balicka Jadwiga Stępińska 56	nie przyznano
9.	Mieczysław Nowak	plut.	2085	17 Komis.	Rosenberg Chaim Miła 25	nie przyznano

Komendant P.P. Obwodu „Praga”
(-) Wnękwicz major Policji
Za zgodność. Figiel Stanisław. urzęd.

(II/24)

XVIII KOMMISSARIAT DER POLN. POLIZEI Warszawa, dnia 26 czerwca 1943 r.
in Warschau
XVIII KOMISARIAT POLICJI POLSKIEJ
w Warszawie

Pan Komendant Obwodu „Praga” P.P.
m. W a r s z a w y

Nr 1505
Żydzi doprowadzeni do
S.D. – meldunek –

W wykonaniu fonogramicznego polecenia z dnia 12.VI.1943 r. nr 984 melduję, że żaden z szeregowych tutaj[szego] Komisariatu nie doprowadził do S.D. żydów posiadających majątek – za ubiegły tydzień.

KIEROWNIK XVIII KOMISARIATU P.P.
podpis odręczny
ST. BANACH ppor. P.P.

(II/25)

XV KOMMISSARIAT DER POLN. POLIZEI Warszawa, dnia 27 czerwca 1943 r.
in Warschau
XV KOMISARIAT POLICJI POLSKIEJ
w Warszawie

Pan Komendant Policji Polskiej
Obwodu „Praga”

Nr 3676
Żydzi zatrzymani w
dzielnicy aryjskiej

Powołując się na polecenie fonogram[iczne] z dnia 11/VI i 12/VI rb. Nr 1116, melduję, że w czasie od 20 czerwca rb. – na terenie Komisariatu XV przez szeregowych P.P. – żydów zatrzymanych nie było.

Kierownik 15 Komisariatu P.P.
podpis odręczny
Moniak Stanisław Karol
Kapitan P.P.

(II/26)

II BANHOFFSKOMMISSARIAT Warszawa, dnia 28 czerwca 1943 r.
DER POLN. POLIZEI
in Warschau

II KOMISARIAT KOLEJOWY
POLICJI POLSKIEJ
w Warszawie

Pan Komendant Obwodu „Praga”
Policji Polskiej m. Warszawy.

Nr 974
Żydzi posiadający mienie
przedłożenie wykazu

W wykonaniu polecenia Nr 1116 z dnia 12.6.43 r. melduję, że na terenie Komis[ariatu] II Kolej[ejowego] w okresie sprawozdawczym nie było żydów zatrzymanych, którzy by posiadali mienie.

KIEROWNIK II KOMISARIATU KOLEJOWEGO
POLICJI POLSKIEJ
podpis odręczny
Cz. Ciesielski, kpt. P.P.

(II/27)

XIV KOMMISSARIAT DER POLN. POLIZEI
in Warschau
XIV KOMISARIAT POLICJI POLSKIEJ
w Warszawie

Warszawa, dnia 28 czerwca 1943 r.

Pan Komendant P.P. Obwodu „Praga”
w m[iejscu]

[Nr] 3146
Zatrzymani żydzy

Na polecenie Nr 1116 z dn. 12.VI.1943 r.

Melduję, że w tygodniu sprawozdawczym na terenie powierzonego mi Komisar[ia]tu nie zatrzymano żydów posiadających jakiegokolwiek mienie.

Kierownik 14 Komisariatu P.P.
podpis odręczny
ALEKSANDER PAPROCKI
kpt. P.P.

(II/28)

XXIV KOMMISSARIAT DER POLN. POLIZEI
in Warschau
XXIV KOMISARIAT POLICJI POLSKIEJ
w Warszawie

Warszawa, dnia 28 czerwca 1943 r.

Pan Komendant P.P. Obwodu „Praga”
m. Warszawy

Nr 2631

żydzi – zatrzymani –
wykaz

W wykonaniu polecenia Nr 1116 z dnia 12.VI.43 r. melduję, że szeregowi tutaj [ejszego] Komisariatu nie zatrzymali żydów.

Kierownik 24 Komisariatu.
podpis odręczny
J. ABRAMOWSKI
pporucznik P.P.

(II/29)

XVII KOMMISSARIAT DER POLN. POLIZEI Warszawa, dn. 28 czerwca 1943 r.
in Warschau
XVII KOMISARIAT POLICJI POLSKIEJ
w Warszawie

PAN
KOMENDANT OBWODU „PRAGA” P.P.
m. W A R S Z A W Y

Nr 2812
Żydzi zatrzymani na
terenie aryjskim

Stosownie do polecenia z dn. 11.VI.43 r. za nr. 6441 melduję, że w okresie od dn. 21 do 28.VI.43 r. przez policjantów 17 Komisariatu nie byli doprowadzeni do S.D. Żydzi posiadający mienie.

KIEROWNIK XVII KOMISARIATU
POLICJI POLSKIEJ
podpis odręczny
Głódź Leonard
Kapitan P.P.

(II/30)

XIV KOMMISSARIAT DER POLN. POLIZEI Warszawa, dn. 1 marca 1944 r.
in Warschau
XIV KOMISARIAT POLICJI POLSKIEJ
w Warszawie

Pan
Komendant P.P. Obwodu „Praga”
w miejscu

[Nr] 824
Żydzi zatrzymani
z mieniem i bez mienia

Na nr 1586 z dnia 16 sierpnia 1943 r.

Melduję, że w okresie sprawozdawczym za czas od 1–29.II.1944 r. na terenie tu-
t[ejszego] Komisariatu zatrzymano 2-ch żydów podających się za Gradusa Zdzisła-
wa i Johna Romana, których odesłano w dn. 22.II.1944 r. do dyspozycji S.D.

Wymienieni posiadali przy sobie 1250 zł i zegarek kieszonkowy niklowy.

Kierownik 14 Komisariatu P.P.
Michał Nowakowski
podpis odręczny

(II/31)

XV KOMMISSARIAT DER POLN. POLIZEI Warszawa, dnia 30 czerwca 1944 r.
in Warschau
XV KOMISARIAT POLICJI POLSKIEJ
w Warszawie

Pan Komendant Policji Polskiej
Obwodu „Praga”.

[Nr] 3003
Żydzi zatrzymani,
wykazy

Niżej przedkładam wykaz policjantów, którzy zatrzymali żydów w miesiącu
czerwcu 1944 roku.

Nr porz.	Imię i nazwisko zatrzymującego	Stopień służb.	Nr służb.	Jedn. służb.	Nazwisko żyda i miejsce jego zamieszkania	Dzień doprowadzenia do S.D.	Wysokość przyznanej nagrody
1.	Sokołowski	kapral	4339	Komis. PP w Pruszkowie	Jan Pawłowski nigdzie nie meldowany	28/VI.44 r. przesłany do Dow. Żandarmerii przy ulicy Dworkowej	

Zatrzymany Jan Pawłowski pieniędzy ani rzeczy wartościowych nie posiadał.

Kierownik 15 Komisariatu P.P.
podpis odręczny
FELIKS ROKICKI²¹
p[od]porucznik P.P.

Źródło: APW, 1710, t. 16.

²¹ Feliks Rokicki „Lubicz” (1895–1983), działał w konspiracji od 1940 r., od września 1943 r. kierownik Wydziału Wyszkożenia PKB, uczestnik powstania warszawskiego. Zrehabilitowany postanowieniem Komisji Rehabilitacyjnej przy Prezydium Rady Ministrów dla byłych funkcjonariuszy Policji Państwowej. W 1951 r. skazany na 10 lat więzienia, w 1957 r. zrehabilitowany (za: Andrzej Krzysztof Kunert, *Słownik biograficzny konspiracji warszawskiej 1939–1944*, Warszawa: Pax, 1987, t. 2, s. 160).

Słowa kluczowe

polska policja granatowa, Judenjagd, Warszawa

Abstract

The article presents a selection of documents from the files of several precincts of the Warsaw “blue” police, which illustrate the involvement of Polish officers in the search for the Jews in hiding, during the 1942–1944 period.

Key words

Polish “blue” police, Warsaw, Jews